

<u>Liturgie morgendienst (Middelburg)</u>	<u>Liturgie middagdienst (Kampen)</u>
Votum en vrede-/zegengroet Antwoordlied: Ps. 111:1, 4	Votum en vrede-/zegengroet Antwoordlied: Ps. 111:1, 4
Lezen van de wet Antwoordlied: Ps. 86:5, 7	Gebed om de opening van Gods Woord
Gebed om de opening van Gods Woord Schriftlezing: Rom. 10:4-17; artikel 33 NGB	Schriftlezing: Rom. 10:4-17; artikel 33 NGB
Dienst van de offeranden Zingen: Ps. 19:3, 4	Zingen: Ps. 19:3, 4
Tekst: zondag 25 HC	Tekst: zondag 25 HC
Bediening van het woord Antwoordlied: Ps. 138:3, 4	Bediening van het woord Antwoordlied: Ps. 138:3, 4
Dankgebed Slotzang: Gez. 31:1, 3	Belijdenis van het geloof Zingen: Ps. 86:5, 7
Zegen	Dankgebed
	Dienst van de offeranden Slotzang: Gez. 31:1, 3
	Zegen

Geliefde gemeente van onze Heere Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

In artikel 33 hebben we gelezen dat God de sacramenten voor ons heeft ingesteld omdat Hij met ons onverstand en de zwakheid van ons geloof rekening houdt. Blijkbaar hebben we de sacramenten nodig voor ons geloof. Doop en avondmaal. Zichtbaar onderwijs. Je mag *kijken!* Beeldmateriaal.

Past dat eigenlijk niet veel beter bij onze tijd? Een tijd met al die beeldschermen en bewegende dingen die je kunt zien. Daar passen sacramenten toch veel beter bij dan de hele preek stil op je stoel zitten *luisteren* naar een preek? Zouden we niet beter af zijn met sacramenten? Met dat zichtbare onderwijs? We begrijpen dan toch ook veel eerder wat God zegt en belooft?

En bovendien, God zegt zelf dat we de sacramenten, het kijken in de kerk nodig hebben. Waarom doen we dat dan niet veel vaker? Bijvoorbeeld minder preek en meer of vaker sacramenten. Minder luisteren en meer kijken? Zou dat niet beter zijn voor ons geloof? Vooral ook voor de jongeren in de kerk? Vanuit zondag 25 mogen we horen hoe dit zit.

Het thema van de preek is: **de heilige Geest werkt en versterkt het geloof**. We zien drie dingen:

1. De **oorsprong** van het geloof (vr.+antw. 65)
2. De **versterking** van het geloof (vr.+antw. 66)
3. De **grond** van het geloof (vr.+antw. 67+68)

1. De oorsprong van het geloof

Broeder en zusters, om zondag 25 goed te begrijpen is het nodig het verband met de voorgaande zondagen van de catechismus vast te houden. In vraag 65 van zondag 25 lezen we dat alleen 'het geloof' ons aan Christus en al zijn weldaden deel geeft. 'Hét geloof'. Waar komt dit geloof vandaan? Welk geloof bedoelt zondag 25 hier nou? Dan moeten we eerst terug naar zondag 7. In zondag 7 gaat het over het *ware* (echte) geloof. Dat is een zeker weten en een vast vertrouwen. Een vertrouwend kennen en een kennend vertrouwen van God en zijn beloften zoals die in de Bijbel staan.

Vanaf zondag 7 zien we een mooie lijn in de catechismus die doorloopt tot zondag 25. Zondag 7 vraagt: *wát* moet een christen geloven? En dan is het antwoord: alles wat ons in het evangelie beloofd wordt, antw. 22. De 12 artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld geloof geven daarvan een samenvatting. Dat is de apostolische geloofsbelijdenis. Deze 12 artikelen laten het werk zien van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De centrale inhoud van het evangelie. De catechismus behandelt dit vanaf zondag 8 tot en met zondag 22.

En nadat de catechismus de centrale inhoud van ons geloof heeft behandeld, komt zondag 23. Daarin overziet de catechismus in één keer die inhoud met de vraag: wat heb je er nou aan dat je dit alles gelooft? En dan is het antwoord: *dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven*, antw. 59. Over die rechtvaardiging is vervolgens nog méér gezegd. Want het moet duidelijk zijn dat wij zélf niets hebben in te brengen of mee te brengen bij onze verlossing. Geen goede werken of wat ook maar. Nee, God is in onze verlossing de *Enige*. En wij moeten die verlossing gelovig áánnemen. Wij kunnen dus alleen maar horen en zien.

Broeders en zusters, daar gaat het óók in zondag 25 over. We hebben niets te vertellen in onze verlossing. Onze vroomheid helpt niet. Evenmin een uitgestoken hand. Onze strijd en tranen helpen ons hier niet verder. We kunnen alleen maar vol verwondering staan voor het wonder van Gods genade in en aan ons leven. Dat wonder kunnen we alleen maar horen en zien. Zo komt de Heere tot ons met zijn genade.

We *horen* dat genadewonder in het Woord (preek) en we *zien* het in de sacramenten. En als we onze oren en ogen sluiten, als we dat wonder van horen en zien uitschakelen, dan hebben we alles verloren. Hoe komt dat genadewonder van God dan tot ons? Wie in de kerk zijn oren dichtstopt en zijn ogen sluit, die raakt heel de verlossing kwijt.

Gemeente, begrijpt u nu ook waarom de laatste zondagen over de verlossing, de zondagen 25 t/m 30 niet gemist kunnen worden voor uw geloofsleven? In deze zondagen wordt uitgelegd op *welke manier* het genadewonder tot u komt, u aangrijpt en uw leven verandert. Namelijk: in dat horen en zien. Daarom is het van levensbelang om de oren en ogen open te houden in de kerk.

Tegelijk moeten we er ook voor oppassen dat we denken deze zondagen over het geloof, de sacramenten niet nodig te hebben. Zo van: nou, ik kan toch zó wel geloven? Dat is mijn verantwoordelijkheid, mijn zaak. Ik red mezelf daar wel mee. Ik vind mijn eigen weg daar wel in. Als ik maar geloof toch? Daar heb ik toch niemand bij nodig? Ook geen kerk die me komt vertellen wat ik wel en niet mag doen.

Broeders en zusters, pas op voor deze redeneringen. Zondag 25 leert ons heel scherp en grondig: de weg van de verlossing mógen en kúnnen we niet zélf vinden. Dan komt het nooit goed. Wat de weg is waarin de verlossing tot ons komt, maken we zélf niet uit. Want die wegen en die middelen van de genade die staan in de Bijbel. Gods Woord. Hij vertelt óns hoe het zit en hoe het werkt. In de Bijbel zegt de Heere dat die wegen en middelen van de genade zijn: Woord en sacramenten.

En als we het dan tóch zelf willen bepalen, als we die wegen verachten, dan heeft dat consequenties voor het doel van die weg: je verlossing. En dan verachten we toch ook onze trouwe Heere die deze weg heeft bepaald en voor ons heeft gelegd! Wie Woord en sacramenten veracht als Gods weg en werk, die veracht ook de verlossing en de God van de verlossing. Daarom kan het niet anders gemeente, dat wie zijn verlossing belangrijk vindt, dan óók trouw is in de kerkgang. En zondags trouw onder de woordverkondiging zit. En ook van harte begeert de sacramenten te gebruiken.

Jongens en meisjes, doen jullie dan ook je best om toe te werken naar het doen van openbare belijdenis van je geloof? Om toegang te verkrijgen tot het avondmaal? Want in de sacramenten van doop en avondmaal ligt Gods weg van de verlossing open. Daarin komt de Heere naar je toe. Juist op het hóren en zién komt het aan.

Dat is de weg waarin het werk van Jezus Christus naar u en jou toekomt. Christus heeft aan het kruis de weg gebaad voor de Heilige Geest. Zodat Hij kon komen en met zijn kracht het geloof in de harten kon gaan werken. Hij werkt het geloof in wat Jezus Christus heeft gedaan. Het geloof waardoor wij rechtvaardig voor God staan.

Gemeente, dat komt nu in de prediking van het evangelie naar u en jou toe. In de prediking wordt u publiek verklaard dat al uw zonden om de verdienste van Christus werkelijk vergeven zijn, zo vaak u het met waar geloof aanneemt (vgl. HC31). In de prediking verklaart God u rechtvaardig. En dat is nu het werk van de heilige Geest. Hij laat u door het gepredikte Woord de rechtvaardiging, vrijspraak kennen.

Geloven is dan ook uw rechtvaardiging horen in de prediking en het zien / proeven in de sacramenten. Geloven is: die rechtvaardiging omhelzen, omarmen, aannemen. Want de Heilige Geest werkt het geloof door de verkondiging van het evangelie. Als we vragen naar het begin, de oorsprong van ons geloof, dan is dat het werk van de Heilige Geest. Hij *wérkt* met het woord de genade waar die nog niet is. En Hij *verstérkt* met het Woord de genade waar die al aanwezig is (K. Schilder).

En dat doet de Heilige Geest door de prediking van het Woord. We lezen daarover in Rom. 10:17: *“Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God.”* Zo eenvoudig als het er staat, is het voor u en jou ook. Vanuit de prediking van het Woord moet u komen tot de geloofsdaad van luisteren. Het gelovig horen naar het Woord dat verkondigd wordt.

Dat verkondigde Woord wil de Heilige Geest gebruiken om het geloof in uw en jouw hart te werken. De Geest die de bijbelschrijvers heeft gedreven om de woorden van de Bijbel te spreken en te schrijven, die Geest gebruikt nu ook dat Woord om het geloof te werken en versterken. Het Woord is het Woord van de Geest. De hoorbare taal van de Geest. Het is het middel waarmee Hij werkt.

Broeders en zusters, het is dan ook van levensbelang dat we de twee-eenheid van Geest én Woord niet verbreken. We mogen geen woord, geen letter, jota of tittel van de Bijbel losmaken van de Heilige Geest. Nee, de Heilige Geest bindt de kerk, Hij bindt u en jou áán dat Woord. Daarin komt Hij tot u. Met dat Woord wil Hij werken. Die soevereine weg van de Geest moeten we gelovig aanvaarden. En niet buiten die woord-weg van de Geest om bijzondere openbaringen van de Geest najagen en verwachten.

Want als het Woord verkondigd wordt, dan wérkt de heilige Geest. We moeten niet vergeten dat de kerk de woonplaats en werkplaats van de Heilige Geest is. Daar leven we in zijn krachtenveld. Zoals we dat zingen met Gez. 27:

*uw krachten werken door het woord
nooit wordt vergeefs uw taal gehoord.*

Broeders en zusters, laten we vasthouden dat de Geest ons bindt aan het Woord. En wat God heeft samengevoegd, mogen we niet van elkaar scheiden. Dat betekent dat de heilige Geest geen boodschappen geeft los van het Woord. Nee, de Geest spreekt in de bijbel. Daarmee wil Hij werken. En Hij legt de band tussen de gelovigen en de Bijbel. Hij zorgt ervoor dat het Woord uw hart gaat regeren.

De Geest verlicht uw en jouw verstand. Hij zorgt er zo voor dat u en jij het Woord kunt verstaan en begrijpen, zoals God het heeft bedoeld. En Hij zorgt er voor dat u gaat leven en handelen volgens dat Woord. Dat jij je laat leiden door dat Woord in heel je leven. Daarvoor gebruikt de Heilige Geest bij uitstek de prediking van het heilig evangelie.

Uiteraard zijn er ook andere middelen, zoals persoonlijk bijbellezen, bijbelstudie etc. Maar zondag 25 zegt dat juist prediking en sacramenten de voornaamste, de middelen bij uitstek zijn waarmee de Geest uw geloof wil werken en versterken. Daarom is het van belang om die genademiddelen van de Geest ook gelovig te gebruiken. Dus eenvoudig horen naar de preken. Gewoon luisteren én dan ook doen wat je hoort. Als we dat doen, dan laten we zien dat we van genade alleen willen leven.

Als we gelovig horen naar het Woord dan ontvangen we in die weg de zekerheid van het geloof. Zekerheid over de rechtvaardiging, de vergeving en verlossing. Over het eeuwige leven (zondag 1). Ja in het gelovig horen naar het Woord, ligt het a b c van het geloof. Zo komt de Heilige Geest naar u en naar jullie jongens en meisjes toe. Zo wil Hij uw en jouw geloof werken en versterken. Met dat Woord wil Hij in uw en jouw hart wonen en werken.

Daarom is er maar één boodschap: hóór naar het Woord van God. Geloof dat levende Woord, het genademiddel in de hand van de Geest. Dan wil Hij van zijn kant daarmee het geloof werken en versterken. Dat heeft Hij beloofd.

Het thema van de preek is: **de heilige Geest werkt en versterkt het geloof**. We zien in ons tweede punt: **De versterking van het geloof (vr.+antw. 66)**

Broeders en zusters, de Heere geeft nu bij het 'horen' het 'zien'. Dat doet God niet omdat het Woord, de prediking *onvoldoende* zou zijn. Daar ligt het niet aan. Het zien komt dan ook niet in plááts van het hóren. Maar het ligt bij onszelf. Dat hebben we ook gelezen in art. 33 NGB: "*Wij geloven dat onze goede God, omdat Hij met ons onverstand en de zwakheid van ons geloof rekening houdt, voor ons de sacramenten heeft ingesteld. Zo wil Hij ons zijn beloften verzegelen en ons onderpanden van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons in handen geven. Ook wil Hij zo ons geloof voeden en onderhouden.*"

God komt met de sacramenten ons onverstand en de zwakheid van ons geloof te hulp. En dan lezen we vervolgens: "*Hij heeft de sacramenten gevoegd BIJ het Woord van het evangelie, om ons door middel van onze zintuigen des te beter duidelijk te maken, zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft, als wat Hij van binnen in ons hart doet.*"

De sacramenten voegt God BIJ het Woord. Die staan dus niet los van het woord. Maar wie het Woord hoort en gelooft, die krijgt er een *teken* bij. Een teken dat het Woord komt bevestigen. De sacramenten zijn dus een bevestiging en verduidelijking van het hóren. Net zoals een tekening op het bord op school een bevestiging en verduidelijking is van wat meester of juf heeft gezegd. De tekening legt het woord dus uit. Als meester of juf niets heeft gezegd, en *alléén* een tekening op het bord zet, dan heb je grote kans dat je er zonder uitleg niets van begrijpt. Je hebt juist de uitleg, het woord van juf of meester nodig om de tekening te *begrijpen*. En dán snap je het ineens nog beter door die verduidelijkende tekening.

Zo is het ook met de sacramenten. Die zijn een middel in de handen van de Heilige Geest. We mogen de Geest niet scheiden van het Woord en ook niet van de sacramenten. Want dan spelen we met Gods genade. Daarom moeten we de sacramenten ook trouw gebruiken en die niet om allerlei redenen het gebruik van bijv. het avondmaal overslaan.

Broeders en zusters, de Heere geeft in de sacramenten om het zo maar te zeggen: *zichtbaar* onderwijs. Net als de tekening op het bord op school. Zo laten de sacramenten *zién* wat het evangelie je laat hóren. Sacramenten hebben zonder het Woord geen kracht en zin. Daarom is mét het zien ook het hóren verbonden.

We lezen bij de doop en bij het avondmaal eerst het formulier. Zodat we vanuit Gods Woord horen wat doop en avondmaal betekent. Hoe we doop en avondmaal op een juiste manier moeten gebruiken. Met de bediening van doop en avondmaal komt ook de verkondiging van het Woord mee. Want op het moment dat het water wordt

gesprekend bij de doop, spreekt de Heere door de mond van de dominee: 'Ik doop je in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'.

En als we het avondmaal vieren gaat dat ook zo. Op het moment dat het brood wordt gebroken is er de verkondiging van het Woord: het brood dat we breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus. En als de wijn wordt ingeschonken klinkt er: de beker van de dankzegging is de gemeenschap met het bloed van Christus...

Het sacrament is dus een plaatje, uitleg bij het Woord. Denk maar aan de doop. Zoals het water je schoonwast van lichamelijk vuil, zo wast Christus je schoon van je zonden. En bij het avondmaal: zoals het brood gebroken wordt en de wijn ingeschonken, zo zeker heeft Christus zijn bloed gestort en is Hij gestorven aan het kruis voor onze zonden.

Broeders en zusters, de catechismus zegt in antwoord 66 dat de sacramenten ook *zégels* zijn. Tegenwoordig worden zegels bijna niet meer gebruikt. Vroeger wel. Als een koning een belangrijke brief verstuurde, dan drukte hij met zijn zegelring in warme lak zijn wapen of logo. Dat was het bewijs, de garantie: deze brief komt echt van de koning en het is echt waar wat hij zegt in deze brief. Je hoeft er niet aan te twifelen.

Zo is ook het sacrament een 'zegel' van de Heilige Geest. Onze Koning in de hemel zet als het ware met zijn ring een zegel onder de beloften: twijfel niet, het is echt waar wat Ik je beloof. Wat je in het sacrament ziet uitgebeeld. Tegenwoordig gebruiken we geen zegelring meer, maar wel een handtekening. We kunnen wel zeggen: de Heere zet met de sacramenten zijn handtekening onder zijn beloften (doop). Zo geeft de Heere u zekerheid. Hij verzekert, garandeert u zijn genade door het gelovig gebruik van de sacramenten. Hij zegt: het is écht zo. Je kunt op Mij rekenen. Gegarandeerd. Handtekening eronder!

We moeten dan wel onthouden dat het Woord altijd het éérste is. Het geloof is uit het horen. Maar het kijken, het plaatje, de verduidelijking komt daar noodzakelijk bij. De Heilige Geest wil u op een zichtbare manier met de sacramenten inprenten dat we beter en sterker gaan zien dat Hij trouw is in zijn genadewerk.

Daarom is het belangrijk dat we Woord en sacrament niet van elkaar losmaken. Een zegel mag je niet losmaken van de brief waarop die staat. Dan heb je er niets meer aan. Een tekening moet je niet losmaken van de tekst die er bij staat. Natuurlijk is het zo dat een brief of Woord van de Koning ook zonder zegel van kracht is. Maar in een wereld vol met ontrouw en bedrog, dienen zegels er toch juist voor om verklaringen en woorden kracht bij te zetten en dat ze geloof vinden?

Zo zijn ook Gods beloften in Christus Jezus 'ja' en 'amen'. Maar toch verbindt God áán de belofte van het evangelie – vanwege de zwakheid van ons geloof – het zégel van het sacrament. Met het doel dat we vertrouwen op zijn Woord en belofte. God kent ons wel. Hij wéét dat we die tekens en zegels nodig hebben.

Gemeente, laten we daarom dankbaar zijn voor de sacramenten die God ons geeft. En daar trouw gebruik van maken. Laat niemand denken dat hij of zij het niet nodig

heeft. De Heere wil u er juist mee helpen omdat Hij u kent. Hij wil dat u door het gelovig gebruik van de sacramenten de beloften van het evangelie nog beter gaat verstaan en vertrouwen.

Het thema van de preek is: **de heilige Geest werkt en versterkt het geloof**. We zien in ons laatste punt: **De grond van het geloof (vr.+antw. 67+68)**.

Broeders en zusters, zo wil de Heilige Geest uw geloof werken en versterken. Op die manier, door Woord en sacrament, zet de Heilige Geest uw geloof op een stevig fundament. Want zowel het Woord als de sacramenten gebruikt de Heilige Geest om uw geloof te plaatsen op de vaste grond. Namelijk op Jezus Christus als de enige grond van ons heil (vr. 67). Er is immers geen ander fundament dan gelegd is: Jezus Christus.

Het Woord heeft Hem tot inhoud. En ook de sacramenten hebben maar één inhoud: Jezus Christus. Het doopwater wijst op het bloed van Jezus Christus, dat ons reinigt van alle zonden en ons als kinderen voor de Vader stelt.

En bij het avondmaal laat het brood zien hoe Christus' lichaam voor u verbroken is onder de toorn van God over onze zonden. De wijn toont u het bloed van Christus dat is vergoten aan het kruis tot een volkomen verzoening voor al uw zonden. Antwoord 67 zegt dan ook dat uw volkomen heil rust in het enige offer van Christus dat Hij voor u aan het kruis bracht. Daarom zeggen we bij het avondmaal ook: de harten omhoog op Jezus Christus zien...

Zowel in het Woord als in het sacrament zien we op Jezus Christus die nu in de hemel is. Van Woord en sacrament gaat dezelfde prediking uit: "zie het Lam van God dat de zonde van de wereld wegneemt", Joh. 1:29.

Broeders en zusters, dat maakt beiden, woord en sacramenten zo belangrijk. De Heilige Geest wil daarmee uw geloof wijzen op het offer van Jezus Christus als enige grond van uw heil, vr. 67. Dat is de weg van de verlossing die Hij met u en met jou gaat.

Elke zondag wordt Gods Woord gepreikt in de kerk. U mag het zelf uit zijn mond horen!

Calvijn zegt over de preek zondags in de kerk: *dan gaat het bloed van de verzoening, het bloed van Christus, druppelen op de gemeente*. En dan mag u elke zondag in die grazige weiden gevoed worden. U mag daar ook met een verwonderend oog kijken. Want u ziet uw verlossing in de sacramenten.

En zo wil de Heilige Geest u rust schenken in de grazige weiden in de erediensten. Daar is zijn vaste werkplaats en woonplaats. Daar is wekelijks het ritme van de verlossing.

Broeders en zusters, laten we dan ook tevreden zijn met het aantal sacramenten die Christus heeft ingesteld. Niet meer dan twee: de heilige doop en het heilig avondmaal. Christus gaf twee sacramenten. Meer vond Hij niet nodig. Meer stelde de

Heere niet in en ook niet minder. Hij wist wel dat u die twee nodig hebt. Daarom moeten we niet wijzer zijn dan God door met minder genoeg te willen nemen dan Hij geeft.

Laten we dan met lofzang door de genadepoorten binnengaan. De poorten van Woord en sacramenten. En laten we luid roemen de wegen van de Heere.

Laten we biddend vasthouden, ouderen en ook onze jongeren:

*Verlaat niet, HEERE, wat Uw hand begon in de doop,
wat Uw hand voortzette in de Woordbediening,
ook in het gebruik van het Heilig Avondmaal.
O levensbron, blijf bijstand zenden!*

Amen.